

Sygn. akt *XI Ka 90/15*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2015r.

Sąd Okręgowy w Lublinie w XI Wydziale Karnym Odwoławczym w składzie:

Przewodniczący *SSO Włodzimierz Śpiewła*

Sędziowie *SO Elżbieta Kowalska*

SR Piotr Skibiński /del. do SO/- spr.

Protokolant: st. prot. Małgorzata Polaczek

przy udziale Prokuratora: Marty Baranowskiej

po rozpoznaniu dnia 28 kwietnia 2015r.

sprawy *H. T. (1)*

oskarżonego z *art.178a§1kk*

na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Rejonowego w Puławach

z dnia 17 października 2014r., sygn. akt *II K 634/14*

I. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę *H. T. (1)* przekazuje Sądowi Rejonowemu w Puławach do ponownego rozpoznania;

II. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. *M. P.*, prowadzącej Indywidualną Kancelarię Adwokacką w *L.* kwotę pięćset szesnaście złotych i sześćdziesiąt groszy (*516,60*) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej oskarżonemu z urzędu w postępowaniu odwoławczym.

Sygnatura akt *XI Ka 90/15*

UZASADNIENIE

H. T. (1) oskarżony został o to, że w dniu 8 sierpnia 2013r. w miejscowości *T. woj.* (...) znajdując się w stanie nietrzeźwości wynoszącym wg kolejnych badań 0,61 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu oraz 1,8 promila i 1,4 promila alkoholu we krwi prowadził w ruchu lądowym motorower marki *K.* o nr rej. (...), tj. o przestępstwo określone w art. 178a § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w Puławach II Wydział Karny wyrokiem z dnia 17 października 2014r. w sprawie *II K 634/14* uznał oskarżonego *H. T. (1)* za winnego dokonania zarzucanego mu czynu, wyczerpującego dyspozycję art. 178a § 1 k.k. i za to na mocy art. 178a § 1 k.k. skazał go na karę 3 (trzech) miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie na podstawie art. 69 § 1 i § 2 k.k. i art. 70 § 1 pkt 1 k.k. warunkowo zawiesił oskarżonemu na okres 2 (dwóch) lat tytułem próby. Na podstawie art. 42 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 2 (dwóch) lat. W zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu Sąd Rejonowy na zasadzie art. 624 k.p.k. i art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 23 czerwca 1973r. o opłatach w sprawach karnych (Dz. U. z 1983r., nr 49, poz. 223 z późn. zm.) zwolnił oskarżonego od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych, z których poniesione wydatki przejął na

rachunek Skarbu Państwa. Nadto, zasądził od Skarbu Państwa na rzecz Kancelarii Adwokackiej adw. T. Z. w P. kwotę 442,80 zł.(czterysta czterdzieści dwa złote osiemdziesiąt groszy) tytułem wykonanej z urzędu obrony, która w żadnej części nie została dotąd opłacona.

Apelację od powyższego wyroku wniósł obrońca oskarżonego. Zaskarżył on wyrok w całości na korzyść oskarżonego i na zasadzie art. 427 § 2 kpk w zw. z art. 438 pkt 2,3 i 4 k.p.k. zarzucił rozstrzygnięciu:

1. obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, w szczególności art. 7 i art. 410 k.p.k. wyrażającą się dokonaniem ustaleń niemających oparcia w zgromadzonym materiale dowodowym, a dotyczącym oceny o częstym użytkowaniu drogi publicznej, na której oskarżony prowadził pojazd mechaniczny oraz znacznym stopniem zagrożenia, jakie miał on zdaniem Sądu stworzyć dla wielu innych uczestników dróg, podczas gdy Sąd nie ustalił prędkości z jaką poruszał się oskarżony, a szkody w pojazdach, jakie oskarżony wyrządził miały charakter powierzchniowy, co tym samym oznacza iż niebezpieczeństwo, jakie stworzył oskarżony nie było znaczne i w zasadzie ograniczyło się do zagrożenia dla niego samego, jako kierującego motorowerem;

2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mający wpływ na jego treść, polegający na błędnej ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu zarzucanego H. T. (1) i okoliczności warunkujących jego ocenę tj. rodzaju i charakteru naruszonego dobra, sposobu i okoliczności popełnienia czynu, które zdaniem Sądu świadczą o znacznym stopniu społecznej szkodliwości czynu, a w związku z tym o adekwatnym charakterze wymierzonej w pkt 1 kary;

3. rażąco niewspółmierność orzeczonej kary i środka karnego, podczas gdy wnikliwa analiza zgromadzonego materiału dowodowego, w szczególności stopnia naruszenia reguł ostrożności oraz przyznania się przez oskarżonego do winy i okazanie skruchy, winny skutkować odstąpieniem wobec oskarżonego od kary na zasadzie art. 59 § 1 k.k. i orzeczeniem środka karnego zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 1 (jednego) roku;

Stawiając powyższe zarzuty obrońca oskarżonego wniósł na podstawie art.427 § 2 i art. 437 § 1 i 2 kpk o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku przez odstąpienie od wymierzenia oskarżonemu kary i orzeczenia wobec oskarżonego na podstawie art. 59 § 1 k.k. w zw. z art. 42 § 2 k.k. w zw. z art. 43 § 1 k.k. zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres roku, ewentualnie

2. zmianę zaskarżonego wyroku przez wymierzenie kary w wymiarze 1 (jednego) miesiąca z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 2 (dwóch) lat oraz orzeczenie środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres 1 (jednego) roku, ewentualnie

3. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Puławach.

Sąd Okręgowy zważył co następuje.

Apelacja obrońcy oskarżonego okazała się zasadna w zakresie dotyczącym wykazywania zaistniałej przy wydawaniu wyroku obrazę przepisów postępowania, tj. art.7 kpk oraz art.410 kpk, która mogła mieć wpływ na jego treść (vide zarzut z pkt 1). Ocena trafności pozostałych zarzutów jest z kolei na tym etapie przedwczesna. Stosownie do art.436 kpk Sąd Okręgowy ograniczył więc rozpoznanie tego środka odwoławczego do wymienionego zarzutu z uwagi na jego wagę, a przy stwierdzonej trafności dyskwalifikujący zaskarżone orzeczenie charakter. Bez wątpienia, uwzględnieniu podlegał bowiem trzeci ze sformułowanych wniosków odwoławczych tj. postulat uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Istotnie, Sąd I instancji dokonał ustaleń faktycznych nie mających oparcia w zgromadzonym materiale dowodowym choć to, czy dotyczyły one okoliczności mających wpływ na wymiar kary i środka karnego ma w tym momencie charakter wtórny. O wiele ważniejsze są bowiem te, które dotyczą bazowych determinantów odpowiedzialności karnej H. T. (1). Sąd Rejonowy wywodził bowiem w pisemnych motywach, że w oparciu o zebrane dowody „wina oskarżonego

nie budzi wątpliwości i została w pełni udowodniona. W czasie popełnienia przestępstwa miał on bowiem pełną poczytalność” (str 2).

Z konstatacją taką zgodzić się w obecnym stanie dowodowym sprawy nie można. Treść tych dowodów- w tym i wyjaśnien samego oskarżonego jakie złożył w postępowaniu przygotowawczym daje natomiast istotny asumpt do wnioskowania przeciwnego tj., że istniały w tym względzie poważne wątpliwości, których organ ten nie usunął. Najwyraźniej ich też nie dostrzegł, co musi dziwić, gdyż akta sprawy zawierały się w jednym tomie, a dokumentów wskazujących na te wątpliwości był cały szereg.

Sąd ten winien był zwrócić uwagę na podstawę prawną wyznaczenia oskarżonemu obrońcy z urzędu w postępowaniu przygotowawczym (k.54). Jawnym jest przecież, że wniosek w tym względzie oparto na stwierdzeniu „uzasadnionej wątpliwości, co do jego poczytalności”. Faktem jest, że obrońca ten brał udział w całym dotychczasowym postępowaniu a zatem nie można mówić o obrazie art.6 kpk. Rzecz jednak w tym, że skoro cofnięcie tego wyznaczenia nie nastąpiło to już to logicznie wskazywało, że wątpliwości tej do momentu procedowania na rozprawie nie wyjaśniono (argument na tle brzmienia art.79§4kpk). Sąd I instancji w ogóle zatem nie zauważył, że pomimo stwierdzonych w postępowaniu przygotowawczym wątpliwości co do poczytalności H. T. (1) w momencie czynu nie wywołano w tej mierze niezbędnej opinii biegłych psychiatrów.

Niezrozumiałym jest zatem na opinię jakich to biegłych Sąd ten się powoływał w pisemnych motywach wyroku oceniając poszczególne dowody. W postępowaniu przygotowawczym wywoływano dwukrotnie opinię, ale tego samego biegłego z zakresu medycyny sądowej (a nie różnych biegłych) i nie w zakresie stwierdzenia zdatności H. T. (1) do przypisania mu winy, a jedynie w zakresie jego zdolności do udziału w postępowaniu z uwagi na ogólny stan zdrowia. Postępowanie przygotowawcze było przecież w oparciu o treść pierwszej z nich zawieszona na okres 8 miesięcy (por. odpowiednio k.52, 58, 67, 72).

Oczywistym uchybieniem z zakresu toku postępowania przygotowawczego było, że rzeczonyj, pełnej opinii sądowo-psychiatrycznej po jego podjęciu nie wywołano, pomimo że opisane wątpliwości co do poczytalności H. T. (1) realnie istniały. Nie zwalniało to jednak składu orzekającego w pierwszej instancji od kontroli tych akt pod kątem potrzeby usunięcia tego braku przed rozprawą, w trybie art.345 kpk (por. choćby wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 04.11.2009r-II Akz 341/09-LEX 553805 czy postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 1979 r., IV KZ 207/78, OSNKW 1979 nr 5, poz. 60; z dnia 27 lipca 1974 r., IV KZ 150/74, OSNPG 1974 nr 11, poz. 134; z dnia 21 listopada 1977 r., Z 34/77, OSNKW 1977 nr 12, poz. 138), względnie w ramach własnej inicjatywy dowodowej na rozprawie stosownie do art.167 kpk oraz art.202kpk. Oczywistym jest bowiem, że zadaniem sądu jest dążenie do poznania prawdy nie tylko o zdarzeniu faktycznym będącym przedmiotem osądu (choćby najprostszym w przebiegu), ale i o oskarżonym (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 18.09.2002r-III KKN 17/00-LEX 55537)

Nie może budzić wątpliwości, że brzmienie art.202kpk ma charakter imperatywny i to podwójnie. W celu wydania opinii o stanie zdrowia psychicznego sąd (a w postępowaniu przygotowawczym prokurator), powołuje co najmniej dwóch biegłych lekarzy psychiatrów. Po pierwsze, oznacza to, że w razie stwierdzenia uzasadnionych wątpliwości co do poczytalności oskarżonego opinię tę należy pozyskać bezwzględnie. Po drugie zaś, przepis ten jasno określa niezbędną dla właściwego opiniowania specjalność i liczbę biegłych. Tym samym, nie można było uznać, że wątpliwość ta została usunięta drugą opinią J. S.- biegłej z zakresu medycyny sądowej, która wskazywała już na „przytomność” H. T. (1), „logiczny z nim kontakt”, „dość dobre samopoczucie tego chorego” (k.67). Wymogu tego nie spełnia też pozyskanie dokumentacji z domowej opieki hospicyjnej jaką roztaczano wówczas oskarżonego (k.66).

Oskarżony nie wziął udziału w rozprawie a przez to skład orzekający w pierwszej instancji nie mógł przekonać się bezpośrednio o realności stwierdzonych w postępowaniu przygotowawczym wątpliwości co do jego poczytalności w czasie czynu. Przypomnieć trzeba jednak, że nie muszą one mieć nawet wtedy charakteru ewidentnego. Wystarczy, że istnieją okoliczności uprawdopodobniające to, że mogą one istnieć. Tych po lekturze akt postępowania przygotowawczego było natomiast sporo.

W pierwszej kolejności przywołać należy zeznania świadka M. T. (k.33-34), które w ogóle nie zostały przez Sąd I instancji ujawnione przed wyrokiem. Wynika z nich jednoznacznie, że po zdarzeniu stanowiącym przedmiot osądu stan psychiczny H. T. (1) bardzo się pogorszył, co samo w sobie oznaczać może, że już wcześniej był zły. Zresztą świadek w dalszej części protokołu wprost to wskazał (cyt. „(...) Przed wypadkiem też już były oznaki tej choroby (...)\"). Cierpi on bowiem rzekomo na zaburzenia świadomości i jest „niekontaktowy”. Wedle relacji świadka „oskarżony mówi o różnych rzeczach, nie wiadomo o czym”. Sam kontakt z nim był utrudniony. Świadek wskazał też przesłuchującemu, że w toku leczenia oskarżonego na ortopedii lekarze wykryli u niego chorobę, którą określono rzekomo jako „miażdżycę mózgu”.

Pozyskana w postępowaniu przygotowawczym dokumentacja leczenia H. T. (1) zdaje się potwierdzać te informacje. W toku leczenia na Oddziale (...) Urazowo- Ortopedycznej SPZOZ w P. wskazano bowiem w rozpoznaniu klinicznym u H. T. (1)- obok urazów poupadkowych- somatogenne zaburzenia świadomości o etiologii złożonej, z zaleceniem przeprowadzenia konsultacji psychiatrycznych (k.38). Taką zresztą przeprowadzono już w dniu 19.08.2013r. w Szpitalu (...) przy ul. (...) w L. i z załączonego do akt wyniku badania wynika, że rozpoznano u H. T. (1) objawy zaburzeń świadomości o etiologii somatogennej, a nie alkoholowej jak pierwotnie przypuszczano. Wskazywać to może zatem na towarzyszące zdarzeniu drogowemu z 8 sierpnia 2013r. zaburzenia psychiczne trapiące tą osobę (k.47v). Tym bardziej potwierdza to zatem zasadność powziętych już w postępowaniu przygotowawczym wątpliwości co do poczytalności oskarżonego w czasie czynu i obligowało prowadzące postępowanie organy do wywołania kompleksowej opinii sądu- psychiatrycznej. Dziwić tylko może jak mogły pozostać także niezauważonymi przez procedujący skład Sądu I instancji. Przecież ów zmuszający do zastanowienia, zły stan zdrowia psychicznego oskarżonego utrzymywał się nie przez kilka dni a przez kilka miesięcy i z całą pewnością nie był agrawowany, co wynika z licznych zapisów historii opieki szpitalnej i hospicyjnej H. T. (1) (k.40, 50, 65).

Skoro w sprawie zaistniały okoliczności rodzące wątpliwość, w szczególności co do możliwości kierowania przez oskarżonego swoim postępowaniem, to spełniona została przesłanka dopuszczenia dowodu z opinii biegłych co do stanu zdrowia psychicznego H. T. (1). Wątpliwości tych nie mogły usunąć ani brak dowodu jego uprzedniego leczenia psychiatrycznego jak i prawidłowe zachowanie w okresie bezpośrednio poprzedzającym przewód sądowy (por. odpowiednio wyrok Sądu Najwyższego z 12.11.2003r.-III KK 416/02-LEX 82308). Nie mogło ich też przysłonić pisemne życzenie samego oskarżonego by sprawę rozpoznano bez jego udziału.

Sąd odwoławczy nie może prowadzić postępowania dowodowego co do istoty sprawy (por. art.452§1 kpk). Nie jest bowiem istotą postępowania odwoławczego przeprowadzanie niejako po raz pierwszy dowodów kluczowych dla danego procesu. W układzie apelacyjnym służy ono natomiast weryfikacji poprawności czynności dokonanych w tej sferze przez instancję meriti. Stwierdzone wyżej uchybienia mają charakter fundamentalnych dla oceny warunków i ewentualnie zakresu odpowiedzialności karnej oskarżonego i w tej to instancji winny być usunięte.

Wymienione powyżej okoliczności spowodowały zatem konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego i przekazania sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania, w trakcie którego w pierwszej kolejności powinien rozstrzygnąć istniejące wątpliwości co do poczytalności oskarżonego poprzez powołanie opinii biegłych psychiatrów i w zależności od jej treści przeprowadzić postępowanie z zachowaniem zasad i reguł przewidzianych przepisami kodeksu postępowania karnego.

Rozstrzygnięcie o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej oskarżonemu z urzędu w postępowaniu odwoławczym przez obrońcę wyznaczonego na podstawie art.84§2kpk, ma swoją podstawę w regulacji §14 ust. 2 pkt 4, § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. „w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu” /Dz.U.02.163.1348 ze zm./. W przypadkach, gdy obrońca z urzędu zostaje wyznaczony tylko do spełnienia określonej czynności poza siedzibą dotychczasowego obrońcy i którego dalsze czynności ustaną po wydaniu przez Sąd rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w danej instancji, uzyskuje on prawo do wynagrodzenia niezależnie od toku dalszego postępowania w sprawie.

Elżbieta Kowalska Włodzimierz Śpiewła Piotr Skibiński